

JOURNAL of SOCIAL and HUMANITIES SCIENCES RESEARCH (JSHSR)

Uluslararası Sosyal ve Beşeri Bilimler Araştırma Dergisi

Received/Makale Geliş 28.02.2021
Published /Yayınlanma 31.03.2021
Article Type/Makale Türü Research Article

Citation/Alıntı: Dursun, A. & Gamsız Tunç, Ö. (2021). 14-64 yaş arası bireylerin Covid-19 algılarının incelenmesi: Bir metafor analizi. *Journal of Social and Humanities Sciences Research*, 8(67), 591-605.
<http://dx.doi.org/10.26450/jshsr.2349>

● **Psikolojik Danışman Dr. Asiye DURSUN**

<https://orcid.org/0000-0002-4033-0034>

Milli Eğitim Bakanlığı, Nuriye Gülerce MTAL, Eskişehir / TÜRKİYE

● **Uzm. Psikolojik Danışman Özge GAMSIZ TUNÇ**

<https://orcid.org/0000-0002-7473-7975>

Adalet Bakanlığı, Denetimli Serbestlik Müdürlüğü, Eskişehir / TÜRKİYE

14-64 YAŞ ARASI BİREYLERİN COVID-19 ALGILARININ İNCELENMESİ: BİR METAFOR ANALİZİ

ANALYSIS OF THE PERCEPTION OF COVID-19 IN INDIVIDUALS BETWEEN 14-64 YEARS: A METAPHOR ANALYSIS

ÖZET

Bu çalışma, 14-64 yaş arasındaki bireylerin Covid-19 algılarının metafor analizi ile incelenmesini amaçlamaktadır. Araştırmada, yaşları 14 ile 64 arasında değişen farklı meslek gruplarından 57'si (%24.8) erkek, 173'ü (%75.2) kız/kadın; toplam 230 katılımcı yer almaktadır. Katılımcıların 3 erkek, 13 kız olmak üzere toplam 16'sı 18 yaş altındadır. Çalışmada veri toplama aracı olarak araştırmacılar tarafından hazırlanan kişisel bilgi formu ve metafor formu kullanılmıştır. Araştırma sonucunda elde edilen nitel bulgulara göre, 230 kişiden toplam 137 metafor elde edilmiştir. Covid-19 sürecine ilişkin metaforlar "belirsizlik" "çaresizlik", "kısıtlama", "kontrol edilemezlik", "izolasyon", "farkındalık", "gelişim/dönüşüm", "yeni yaşam biçimi", "sınanma" olmak üzere dokuz kategori altında toplanmaktadır. Metaforların gerekçeleri incelendiğinde; katılımcıların kontrol edemedikleri belirsiz bir süreç içinde farklı duygu ve durumlarla baş etmeye çalıştıkları, çevrelerindeki bireyleri korumaya çalıştıkları görülmektedir. Bununla birlikte bu süreci olumlu değerlendirdikleri, gelişimleri ile ilgili çalışmalar yaptıkları ve farkındalıklar kazandıkları belirtilmektedir.

Anahtar Kelimeler: Covid-19, Metafor, Ergen, Yetişkin.

ABSTRACT

This study aims to examine the Covid-19 perceptions of individuals between the ages of 14-64 through metaphor analysis. In the study, there are a total of 230 participants, 57 (24.8%) male, 173 (75.2%) girls/ female, from different occupational groups aged between 14 and 64. A total of 16 of the participants, 3 boys and 13 girls, are under the age of 18. In the study, personal information form and metaphor form were used as data collection tools. According to the qualitative findings obtained as a result of the research, a total of 137 metaphors were obtained from 230 people. It has been seen that the Covid-19 process metaphors are grouped under nine categories: "uncertainty", "desperation", "restriction", "uncontrollability", "isolation", "awareness", "development / transformation", "new lifestyle", "testing". When the reasons for the metaphors are examined; It is observed that the participants try to cope with different emotions and situations in an uncertain process that they cannot control, and try to protect surrounding individuals. In addition, it is stated that they evaluate this process positively, work on their development and gain awareness.

Keywords: Covid-19, Metaphor, Adolescent, Adult.

1. GİRİŞ

İnsanlar içinde buldukları tarihsel zamandan etkilenmektedirler. Günümüz insanları ise tüm dünyayı etkisi altına alan ve "pandemi" ilan edilen Covid-19 salgını ile karşı karşıya kalmıştır. Yeni Koronavirüs (Covid-19)'un ilk kez, Çin'in Hubei Bölgesi'nin başkenti olan Vuhan Eyaleti'nde 1 Aralık 2019

tarihinde ortaya çıktığı, insandan insana bulaşabilen bu virüsün 2020 yılı ocak ayı ortasından itibaren büyüme gösterdiği görülmektedir (Vikipedi, t.y.). İlk kez Vuhan bölgesindeki deniz ürünleri ve hayvan pazarlarında bulunanlarda tespit edilen virüs, kısa sürede Çin'den tüm dünyaya yayılmış, oldukça hızlı bir biçimde tüm dünyaya yayıldığı için 11 Mart 2020 tarihinde "pandemi" ilan edilmiştir. 19 Şubat 2021 tarihi verileri incelendiğinde, virüsün tüm dünyada 223 ülke, eyalet ve bölgeye yayıldığı, 2.424.060 onaylanan ölüm ve 109.594.835 onaylanan vaka olduğu görülmektedir (World Health Organization, t.y.). Vakaların süreci içinde farklılaşmasına rağmen birtakım ortak belirtileri olduğu görülmektedir.

Covid-19 virüsü ile enfekte olan bireylerin çoğunun, hafif ila orta şiddette solunum yolu rahatsızlığı yaşadığı ve herhangi bir özel tedaviye gerek olmaksızın iyileştiği belirtilmektedir. Buna rağmen, yaşlı popülasyonu ile kalp damar hastalığı, diyabet, kanser ve kronik solunum yolu hastalığı olan bireylerin ya da altta yatan tıbbi bir rahatsızlığı olan kişilerin bu rahatsızlığı daha ciddi boyutlarda geçirdiği anlaşılmaktadır. Vakaların yüzde 80'inin bu hastalığı hafif şiddette, yüzde 20'sinin hastane ortamında tedavi edilerek geçirdiği ifade edilmektedir (Sağlık Bakanlığı, t.y.). Türkiye'de 18 Şubat 2021 tarihli veriler incelendiğinde, yapılan toplam test sayısının 31.981.492, toplam vaka sayısının 2.616.600, toplam ölüm sayısının ise 27.821 olduğu açıklanmıştır (Sağlık Bakanlığı, t.y.). Tüm dünya gibi Türkiye'nin de Covid-19 salgınından ciddi bir biçimde etkilendiği görülmektedir.

Tüm dünyada salgından ölenlerin sayısının oldukça fazla olması, bireylerin ruh sağlığını olumsuz yönde etkilemektedir. Salgının bu derece kısa sürede ve hızla yayılması ile bireylerde endişe, korku, kaygı ve stresin arttığı görülmektedir. Yapılan araştırmalar salgın sonrasında bireylerde kaygı ve depresyon semptomlarının %16-28 ve stresin %8 oranında görüldüğünü, bu semptomların yaygın psikolojik semptomlar olduğunu ve uyku bozukluklarında artış meydana geldiğini ifade etmektedir (Rajkumar, 2020: 1). Bununla birlikte salgın sürecinden sonra bireylerde sağlık kaygısı, ölüm korkusu, sevdiklerini kaybetme korkusu, sosyal bağlantılarda zayıflık, işsizlik, önceden sağlıklı olan kişilerde depresyon ve kaygı gibi ruhsal sağlığı olumsuz etkileyecek biçimde sorunların ortaya çıktığı bulunmuştur (Kavoor, 2020: 1). Özgürlüğün kaybı ve sevilen kişilerden ayrı kalınan zaman arttıkça bireylerde öfke kontrol sorunları, davranışsal problemler ve iletişim sıkıntıları şeklinde ortaya çıkabilmekte, akut stres bozukluğu ile başlayan süreç alkol-madde kullanımına yönelim, psikoz ve hatta intihar gibi ciddi ruhsal sorunlara dönüşebilmektedir (Kaya, 2020: 123). Ayrıca sağlık çalışanlarının bire bir hastalarla çalışıyor olmaları, onların enfeksiyon kapma riskini arttırmakta, böylece yoğun kaygı, travma sonrası stres bozukluğu dahil olmak üzere yaygın zihinsel bozuklukları tetiklenebilmektedir (Bao, Sun, Meng, Shi ve Lu, 2020: 37). Bu açıklamalar karantina ve izolasyon dönemleri yaşandıkça bireylerde psikolojik sorunların daha fazla ortaya çıktığını göstermektedir.

Covid-19 sürecinden yetişkinler kadar ergenlerin de etkilendiği söylenebilir. Çünkü Covid-19 nedeniyle eğitim kurumlarının uzaktan eğitime geçmesi, sosyal izolasyon ve sosyal mesafe gibi daha önceden deneyimlenmemiş yaşantıların günlük hayata girmesiyle ergenler de bu süreçten oldukça etkilenmektedir (Akoğlu ve Karaaslan, 2020: 100). Ergenlerde salgın gibi olağandışı yaşantılarda kaygı ve korku, huzursuzluk, davranış problemleri, odaklanma güçlüğü, uyku düzensizliği, riskli davranışlar ve dikkat eksikliği yaşanabileceği belirtilmektedir (Olness, Mandalakas ve Torjesen, 2015: 19). Benzer şekilde Çin'de yapılan bir çalışmada, Covid-19 sürecinde ergenlerin davranım problemleri, stres, belirsiz korku ve kaygılar yaşadıkları bulunmuştur (Jiao, Wang, Liu, Fang ve Jiao, 2020: 264). Bu açıdan bakıldığında salgının yetişkinler gibi ergenleri de psikolojik açıdan olumsuz etkilediği anlaşılmaktadır.

Beklenmedik ve tehdit edici olayların yaşandığı Covid-19 sürecinde bireylerin kendini açığa vurmasının ve yaşantılarının daha kolay anlaşılabilmesinin bir yolu metafor kullanımı olabilir. Metafor tanımı itibarıyla bir sözcüğe kendi anlamından farklı olarak, o sözcüğe başka bir anlam verilerek sözcüğün yeniden ifade edilmesi olarak belirtilebilir (Aristoteles, 1999: 59-60). Yine metafor, iki sözcük arasında bir bağlantı kurarak, bir kelimeyi sözlük anlamının dışında başka bir sözcük kullanarak açıklamak olarak tanımlanabilir (Knowles ve Rosamund, 2006: 3). Başka bir deyişle metafor, bir kavramı başka bir kavrama göre anlamak, yorumlamak ve tecrübe etmek olarak ifade edilmektedir (Lakoff ve Johnson, 2010: 27). Metaforlar, alınmak istenen bir mesajın kısa ve etkili bir şekilde belirtilmesine olanak sağlamaktadır. Benzer şekilde belirsizliği azaltarak, mesajların anlaşılma olasılığını arttırmaktadır (Ortony, 1975). Metaforları farklı disiplinlerin farklı amaçlarla kullandıkları görülmektedir.

Metafor kavramına dair yapılan çalışmalara bakıldığında metaforların, felsefe, edebiyat, psikoloji, eğitim bilimleri, sosyoloji ve antropoloji alanlarında kullanıldığı ve her bir disiplinde kavramla ilgili

yoğun araştırmalar yapıldığı görülmektedir. Bu kadar yaygın kullanımı olan metaforların ortak noktasının “benzetme” olduğu belirtilmektedir (Akyol, 2017: 61). Eğitim bilimleri açısından bakıldığında ise metaforların, sıklıkla nitel araştırma yöntemi ile tasarlanan bilimsel araştırmalar içerisinde bir veri toplama aracı olarak kullanıldığı görülmektedir. Bu sayede bireylerin herhangi bir olay ya da duruma karşı algılarının ortaya çıkarılması amaçlanmaktadır (Kılcan, 2017: 93). Bu açıdan bireylerin Covid-19’a ilişkin algılarının belirlenmesinde metafor kullanımının etkili olacağı söylenebilir. Nitekim metafor analizi ile gerçekleştirilen bir çalışmada bazı grupların Covid-19’u savaş metaforuyla betimledikleri görülmüştür. Çalışmada savaş olarak betimlemenin olumsuz bir bakış yansıttığı ve böyle olduğu taktirde bu metaforun ilgi ve empati gibi noktaları göz ardı ettiği belirtilmektedir. Covid-19 sürecinin kalıcı ve olumsuz izler bırakmaması için, salgının temel bilişsel beceriler içeren olumlu bakışa sahip başka metaforlarla ifade edilmesi önerilmektedir (Sabucedo, Alzate ve Hur, 2020: 618). Diğer bir çalışmada Covid-19 süreci, edebiyatta absürt tiyatro örneği olarak bilinen “Godot’yu Beklerken” isimli tiyatro eserine benzetilmiştir. Bu eser, belirsiz temaları, yanıltıcı umutları olan ve asla gerçekleşmeyen, dramatik bir sonucu olmayan bir oyun olarak ifade edilmektedir (James, 2020: 297). Başka bir çalışmada altıncı sınıfa giden ortaokul öğrencilerinin Covid-19’a ilişkin algıları incelenmiştir. Öğrencilerin zihinlerindeki Covid-19’a ilişkin algıların ortaya çıkarılması amaçlanan bir başka çalışmada 45 farklı metafor üretildiği, öğrencilerin zihinlerinde salgının, hızlı yayılım, öldürücü, bulaşıcı, hasta edici gibi sözcüklerle ilişkilendirdiği anlaşılmıştır. Öğrencilerin hangi metaforları daha sık kullandığına bakıldığında ise, en çok “grip”, “ajan”, “depresyon”, “bit” ve “ahtapot” metaforlarının kullanıldığı gözlenmiştir (Görgülü Arı ve Arslan, 2020: 505). Bir diğer araştırmada yabancı uyruklu lisans öğrencilerinin Covid-19’a ilişkin algıları; doğa olayları, sağlık, hayatı sorgulama, eğitim, ölüm, savaş, sanat ve yenilik olmak üzere 8 kategoride ele alınmaktadır (Saatçi ve Aksu, 2020: 624). Farklı örneklerde genellikle olumsuz olmasına rağmen olumlu değerlendirilen Covid-19 algıları olduğu görülmektedir.

Sonuç olarak, Covid-19 sürecinin tüm dünyada olduğu gibi ülkemizde de büyük etkiler yarattığı görülmektedir. 14-64 yaş arasındaki bireylerin Covid-19 sürecini nasıl anlamlandırdıklarını bilmenin ve kendilerini olduğu gibi ifade etmelerini sağlamanın önemli olduğu düşünülmektedir. Çünkü Covid-19’un psikolojik etkilerine yönelik hazırlanacak önleyici ve iyileştirici programlar için bireylerin ihtiyaçlarına yönelik katkı sağlayacağı söylenebilir. Bununla birlikte ergen ve yetişkinlerin Covid-19 algısına ilişkin herhangi bir çalışmaya rastlanmamıştır. Dolayısıyla çalışmanın alanyazına katkı sağlayacağı düşünülmektedir. Bu doğrultuda, mevcut araştırma kapsamında hem ergenlerin hem yetişkinlerin yaşamlarında ciddi etkiler bırakan Covid-19 sürecinin, onların iç dünyasına nasıl yansıdığını ve bu süreci nasıl anlamlandırdıklarını keşfetmek amaçlanmıştır. Bu amaçla aşağıdaki sorulara yanıt aranacaktır.

- 14-64 yaş arasındaki bireylerin oluşturdukları metaforlar nelerdir?
- 14-64 yaş arasındaki bireylerin oluşturdukları metaforlardan elde edilen kategoriler nelerdir?

2. YÖNTEM

2.1. Araştırma Deseni

Bu araştırmada nitel araştırma yöntemi kullanılmıştır. Desen olarak nitel araştırma desenlerinden fenomenoloji (olgubilim) deseni kullanılmıştır. Bu desende bir olguya dair gerçekliği ortaya koymak ve bilgi üretmek amaçlanmaktadır (Creswell, 2018: 77). Ayrıca olgubilim araştırmalarıyla, farkında olmasına rağmen derinlemesine bir bilgi ve algıya sahip olunmayan olgulara odaklanılmaktadır (Yıldırım ve Şimşek, 2018: 69).

2.2. Katılımcılar

Araştırmada katılımcıların belirlenmesi için, amaçlı örnekleme yöntemlerinden kolay ulaşılabilir örnekleme tekniği kullanılmıştır (Patton, 2014). Araştırmanın katılımcıları, yaşları 14 ile 64 arasında değişen 57’si (%24.8) erkek, 173’ü (%75.2) kız/kadın toplam 230 kişiden oluşmaktadır. Katılımcıların 3 erkek 13 kız olmak üzere toplam 16’sı 18 yaş altındadır. Meslek gruplarına bakıldığında öğretmen, psikolojik danışman, avukat, polis, psikolog, mühendis, sosyolog, sağlık çalışanı, akademisyen, veteriner, kuaför, doktor, dil konuşma terapisti, teknisyen gibi farklı meslekler ile öğrenci grubunun yer aldığı görülmektedir. Katılımcıların diğer bilgileri Tablo 1’de sunulmaktadır.

Tablo 1. Katılımcıların Bilgileri

Seçenekler		1	2	3	4	Toplam
Medeni hâl/ Çalışma durumu		Evli	Bekâr	Çalışıyor	Çalışmıyor	
	<i>n</i>	151	79	159	71	230
	%	65.7	34.3	69.1	30.9	100
İkamet yeri		İl	İlçe	Köy		
	<i>n</i>	189	30	11		230
	%	82.2	13	4.8		100
Covid 19/ Dolaylı yaşantı		Geçirenler	Geçirmeyenler	Çevremde var	Çevremde yok	
	<i>n</i>	25	205	166	64	230
	%	10.1	89.1	72.7	27.3	100
Kronik hastalık		Benim var	Benim yok	Ailemde var	Ailemde yok	
	<i>n</i>	31	199	168	62	230
	%	13.5	86.5	73	27	100

2.3. Veri Toplama Araçları

Kişisel Bilgi Formu (KBF): Araştırmacılar tarafından hazırlanan kişisel bilgi formunda, katılımcıların yaş, cinsiyet, ikamet yeri, medeni durum gibi demografik özelliklerine ve Covid-19 yaşantılarına ve kronik hastalıklara yönelik sorular yer almaktadır.

Metafor Çalışma Formu: Araştırmacılar tarafından oluşturulan metafor çalışma formunda, çalışmanın nitel kısmına yönelik yarı yapılandırılmış bir form kullanılmıştır. “Covid -19 salgın süreci benim için ..... gibidir/benzer; çünkü .....” şeklinde yer alan bir ifade oluşturularak katılımcıların boş olan yerleri doldurmaları istenmiştir.

2.4. Verilerin Toplanması ve Analizi

Araştırmada yer alan katılımcılardan elde edilen veriler, araştırmacılar tarafından hazırlanan kişisel bilgi formu ve yarı yapılandırılmış bir form ile toplanmıştır. Online ortamda hazırlanan formun giriş kısmına aydınlatılmış onam ve gönüllü katılım beyanı eklenmiştir. Ardından 2021 Ocak ayı içinde veriler toplanmaya başlanmış ve ay sonuna kadar tamamlanmıştır. Araştırma sonunda 368 formun yanıtlanmış. Eksik bırakılmış cümlelerin olduğu formlar çıkarılmış ve toplam 230 metafor araştırmaya dahil edilmiştir.

Araştırmada kullanılan metafor analizi beş aşamada gerçekleştirilmiştir. Saban (2008)’e göre veriler ilk olarak kodlama ve ayıklama aşaması, sonrasında sırasıyla örnek metaforların belirlenmesi, kategorilerin geliştirilmesi, bulguların geçerlik ve güvenilirliğinin sağlanması ve nicel verilerin analizi için verilerin uygun programa aktarılması aşamasından oluşmaktadır. Araştırmada ele alınan aşamalar Tablo 2’de sunulmaktadır.

Tablo 2. Metafor Analizi Aşamalarında Gerçekleştirilen Çalışmalar

Metafor analizi aşaması	Araştırmada gerçekleştirilen çalışmalar
Kodlama ve Ayıklama	Araştırma katılımcılarının ürettikleri metaforlar alfabetik olarak sıralanmıştır. Covid-19 hakkında ifade edilen 367 metaforun uygun biçimde gerekçeli bir şekilde ifade edilip edilmediği kontrol edilmiştir. Araştırmaya uygun olmayan ve aynı metaforun tekrar ettiği 137 form elenmiş ve toplam 230 form üzerinden araştırma yürütülmüştür.
Örnek Metaforların Belirlenmesi	Bu aşamada araştırmada örnek metafor göstermek ve araştırmanın veri analiz sürecini ve yorumlarını geçerli kılmak amacıyla metaforu temsil eden birer cümle belirlenmiştir. Metaforlar tekrar alfabetik sıraya göre listelenmiş ham veriler tekrar geçirilmiş ve 88 metafordan “örnek metafor listesi” oluşturulmuştur.
Kategorilerin Geliştirilmesi	Katılımcıların ürettikleri metaforlar Covid-19 salgın sürecine dair sahip oldukları özellikler açısından incelenmiştir. İlk olarak oluşturulan örnek metafor listesi baz alınarak her metaforun Covid-19 salgın sürecini nasıl kavramsallaştırdığına bakılmıştır. Bu metafor; konu, kaynak ve konu ile kaynak ilişkisi açısından bakımlarından analiz edilerek belli bir tema ile ilişkilendirilmiş ve toplam 9 farklı kavramsal kategori elde edilmiştir.

Tablo 2. Metafor Analizi Aşamalarında Gerçekleştirilen Çalışmalar (Devamı)

Metafor analizi aşaması	Araştırmada gerçekleştirilen çalışmalar
Geçerlik ve Güvenirliğinin Sağlanması	Araştırmanın geçerliğini ve güvenilirliğini sağlamak için bazı önlemler alınmıştır. İç geçerliliği sağlamak için yeterli sayıda katılımcıya ulaşılmaya çalışılmıştır (Merriam ve Tisdell, 2015). 368 katılımcıdan veri toplanarak veri çeşitliliğine ulaşılmaya çalışılmıştır. Ayrıca iç geçerliliği artırmak, belirlenen temaları destekleyerek bulgularının inandırıcılığını artırmak amacıyla ilgili kategori ve temaların altında doğrudan alıntılara yer verilmiştir. Nitel bulguların kodlanırken geçerlik ve güvenilirlik ilkeleri bağlamında araştırma bulgularının doğruluğu ve tekrarlanabilirliği için araştırma süreci detaylı biçimde ifade edilmiştir (Yıldırım ve Şimşek, 2018). Araştırmanın güvenilirliği amacıyla iki araştırmacı birbirinden bağımsız şekilde veri kodlaması yapmıştır. Daha sonra araştırmacıların oluşturduğu kodlamalar bir araya getirilerek görüş birliğine varılan ve görüş birliğine varılmayan kodlar belirlenmiştir. Ardından kodlayıcılar arası güvenilirlik oranı %87 olarak hesaplanmıştır. Bu oranın %70'ten düşük olmaması gerektiği bilinmektedir (Miles ve Huberman, 2016). Elde edilen temalar araştırmacılar haricinde ilgili alanda çalışan iki farklı uzman görüşü alınmıştır. Son olarak nitel verilere ait kategoriler oluşturularak raporlanmıştır.
Nicel Verilerin Analizi İçin Verilerin Uygun Programa Aktarılması	Katılımcıların ve metaforların frekans ve yüzdeleri bilgilerini elde etmek üzere veriler SPSS 21 paket programına aktarılarak gerekli analizler gerçekleştirilmiştir.

3. BULGULAR

Araştırmaya katılan katılımcılar Covid-19 salgın sürecine ilişkin toplam 230 metafor geliştirmişlerdir. Katılımcıların geliştirmiş oldukları metaforlar frekans ve yüzdeleri olarak sunulmuştur. Ardından metaforlar “belirsizlik”, “çaresizlik”, “kısıtlama”, “kontrol edilemezlik”, “izolasyon”, “farkındalık”, “gelişim/dönüşüm”, “yeni yaşam biçimi”, “sınanma” olmak üzere 9 kategoriye ayrılmıştır.

Tablo 3. Katılımcıların Covid-19 Salgın Sürecine İlişkin Metaforlarının Frekans ve Yüzde Dağılımı

Covid-19 Metafor	F	%	Covid-19 Metafor	f	%
Kâbus	28	12.23	Soru işareti	1	0.45
Hapis	26	11.35	Köşe koltuğu	1	0.45
Film	16	6.99	Nefessiz kalma	1	0.45
Sınav	12	5.24	Çıkılmaz sokak	1	0.45
Durmuş saat/zaman	6	2.62	Seyis	1	0.45
Tatil	5	2.18	Sırat köprüsü	1	0.45
Kafes	4	1.75	Dünyanın sonu	1	0.45
Depresyon	3	1.31	Sümük	1	0.45
Boşluk	4	1.75	Uykusuz gece sabahı	1	0.45
Cehennem	5	2.18	Şüphe	1	0.45
Eğitim/Okul	6	2.62	Dijital yaşam	1	0.45
Afet	5	2.18	Kumdan kale	1	0.45
Rüya	3	1.31	Cendere	1	0.45
Gelişim	4	1.75	Gösteri	1	0.45
Karanlık	4	1.75	Patates çuvalı	1	0.45
Kaplumbağa	4	1.75	Uyarı	1	0.45
Karabasan	3	1.31	Bitkisel hayat	1	0.45
Kapı	3	1.31	Gri puslu gezegen	1	0.45
Oyun	2	0.87	Örümcek	1	0.45
Yalnızlık/Kimsesizlik	2	0.87	Ağaç	1	0.45
Bukalemun	1	0.45	Ot	1	0.45
Yılan	2	0.87	Yıldız	1	0.45
Cam Fanus	2	0.87	Mağarada mahsur kalmak	1	0.45
Ölüm	2	0.87	Merdiven çıkma	1	0.45
Sarmaşık	2	0.87	Dolap	1	0.45
Sıkı yönetim	1	0.45	Evliliğe uyum	1	0.45
Temizlik	1	0.45	Vicdan azabı	1	0.45
Şaka	2	0.87	Dava	1	0.45
Yolculuk	2	0.87	Çember	1	0.45
Kedi	2	0.87	Vampir	1	0.45
Siyah bir tablo	2	0.87	Keşif süreci	2	0.87
İnziva	2	0.87	Sonsuz bekleyiş	1	0.45
Kayıp	1	0.45	Otel	1	0.45

Tablo 3. Katılımcıların Covid-19 Salgın Sürecine İlişkin Metaforlarının Frekans ve Yüzde Dağılımı (Devamı)

Covid-19 Metafor	f	%	Covid-19 Metafor	f	%
İşkence	2	0.87	Yaşlanmak	1	0.45
Kuyu	2	0.87	Kabulleniş	1	0.45
Kördüğüm	1	0.45	Tır Şoförü	1	0.45
Portakal	1	0.45	Anlamsızlık	1	0.45
Sigara	1	0.45	Tavuk	1	0.45
Küresel ısınma	1	0.45	Kanser	1	0.45
Dalların budanması	1	0.45	Ceza	1	0.45
Kıyamet alameti	1	0.45	Roller-Coaster	1	0.45
Ekonomi	1	0.45	Duvar	1	0.45
Denetimli serbestlik	1	0.45	Balayı	1	0.45
Cam	1	0.45	Sabır	1	0.45
Hayat dersi	1	0.45	Roman	1	0.45
Karmaşa	1	0.45	Muhabet kuşu	1	0.45
Toplam				230	100

Tablo 3 incelendiğinde, katılımcıların Covid-19 salgın sürecine ilişkin 230 farklı metafor oluşturdukları görülmektedir. Metaforların frekanslarına bakıldığında en fazla kâbus (n:28) ve hapis (n:26) metaforu olduğu sonra sırasıyla film (n:16), sınav (n:12), durmuş saat/zaman (n:6), eğitim/okul (n:6) olduğu görülmektedir. İlgili metaforlar ve metaforlara yüklenen anlamlardan birkaç örnek şu şekildedir:

“Kâbus gibiydi. Çünkü sevdiğilerimden uzak kaldım. Sarılamamak kadar berbat bir şey daha yok.” (Kadın, 49, Emekli)

“Hapishanede olmak gibiydi. Belirli saat dilimlerinde dışarıya çıkmak ya da hiç çıkamamak, sevdiğilerine sarılamamak onlarla görüşmemek hapishanede yaşamaya benziyordu.” (Kadın, 28, Öğrenci)

“Kötü bir kara komedi filmi gibiydi. Düşündürdü ama güldürmedi.” (Kadın, 40, Öğretmen)

“KPSS sınavı hazırlık dönemi gibiydi. Evden çıkamayıp sürekli bilgisayar başında ders çalışıp birçok şeyden mahrum kalmak zorunda kaldım.” (Kadın, 28, Öğretmen)

“Benim için Covid 19 süreci durmuş bir saat gibiydi. Çünkü sanki hayat bizler için durmuş gibiydi.” (Kız, 16, Öğrenci)

“Eğitim/ çok öğretici ve tecrübe kazandırıcı oldu.” (Erkek, 36, Mühendis)

Katılımcıların oluşturdukları metaforların “belirsizlik”, “çaresizlik”, “kısıtlama”, “kontrol edilemezlik”, “izolasyon”, “farkındalık”, “gelişim/dönüşüm”, “yeni yaşam biçimi”, “sınanma” kategorisine ait geliştirmiş oldukları metaforlar ve katılımcıların frekans ve yüzde dağılımı Tablo 4’ te verilmiştir.

Tablo 4. Katılımcıların Covid-19 Sürecine İlişkin Oluşturdukları Metafor Kategorileri

Kategori	Metafor Adları	Katılımcı		Metafor	
		f	%	f	%
Belirsizlik	Karanlık (n:4), Soru İşareti (n:1), Doğal Afet (n:1), Şüphe (n:1), Yolculuk (n:1), Sonsuz Bekleyiş (n:1), Film (n:1), Ölüm (n:2), Siyah Bir Tablo (n:1), Dünyanın Sonu (n:1), Kâbus (n:4), Yıldız (n:1), Boşluk (n:1), Sınav (n:1), Kanser (n:1), Sırat Köprüsü (n:1), Dava (n:1)	24	10.48	17	12.50
Çaresizlik	Karabasan (n:2), Durmuş Saat/Zaman (n:2), Cehennem (n:3), Merdiven Çıkma (n:1), Nefessiz Kalma (n:1), Boşluk (n:1), Seyis (n:1), Sınav (n:1), Kâbus (n:9), Film (n:1), Muhabet Kuşu (n:1), Bitkisel Hayat (n:1), Kuyu (n:1), Rüya (n:1), Ölüm (n:1), Yolculuk (n:1), Ağaç (n:1), Sümük (n:1), Mağarada Mahsur Kalmak (n:1)	31	13.54	19	13.97
Kısıtlama	Hapis (n:25), Kâbus (n:4), Denetimli Serbestlik (n:1), Kapı (n:2), Sınav (n:1), Kaplumbağa (n:1), İşkence (n:2), Çember (n:1), Kafes (n:3), Cendere (n:1), Sıkı Yönetim (n:1), Depresyon (n:1), Ot (n:1), Şaka (n:1), Dalların Budanması (n:1), Yalnızlık/Kimsesizlik (n:1), Portakal (n:1), Çıkmaz Sokak (n:1)	49	21.40	18	13.24

Tablo 4. Katılımcıların Covid-19 Sürecine İlişkin Oluşturdukları Metafor Kategorileri (Devamı)

Kategori	Metafor Adları	Katılımcı		Metafor	
		f	%	f	%
İzolasyon	Duvar (n:1), Kafes (n:1), Kumdan Kale (n:1), Kaplumbağa (n:1), Kâbus (n:2), Gri Puslu Gezegen (n:1), Kayıp (n:1), Dolap (n:1), Film (n:1), Cam Fanus (n:2), Yalnızlık/Kimsesizlik(n:1), Hapis (n:1), Boşluk (n:1)	15	6.55	13	9.56
Kontrol edilemezlik	Cam (n:1), Durmuş Saat/Zaman (n:3), Rüya (n:1), Cehennem (n:1), Kedi (n:1), Boşluk (n:1), Ekonomi (n:1), Doğal Afet (n:3), Sarmaşık (n:2), Karmaşa (n:1), Yağmur (n:1), Sınav (n:1), Küresel Isınma (n:1), Kâbus (n:1), Depresyon (n:1), Örümcek(n:1), Roller-Coaster (n:1)	21	9.61	17	12.50
Farkındalık	Film (n:7), İlmik (n:1), İnziva (n:2), Kapı (n:1), Kâbus (n:3), Vicdan Azabı (n:1), Keşif (n:2), Tatil (n:1), Kuyu (n:1), Kabulleniş (n:1), Sabır (n:1), Sınav (n:1), Hayat Dersi (n:1), Kaplumbağa (n:1), Patates Çuvalı (n:1), Yılan (n:2), Doğal Afet (n:1), Uyarı (n:1), Roman (n:1), Sigara (n:1), Kördüğüm (n:1)	32	13.97	21	15.45
Gelişim/ Dönüşüm	Eğitim/Okul (n:5), Gelişim (n:4), Sınav (n:1), Rüya (n:1)	11	4.81	4	2.95
Yeni yaşam biçimi	Tatil (n:4), Depresyon (n:1), Evliliğe Uyum (n:1), Köşe Koltuğu (n:1), Yaşlanmak (n:1), Film (n:6), Kâbus (n:5), Uykusuz Gece Sabahı (n:1), Eğitim/Okul (n:1), Dijital Yaşam (n:1), Temizlik (n:1), Şaka (n:1), Gösteri (n:1), Durmuş Saat/Zaman (n:1), Kaplumbağa (n:1), Kedi (n:1), Tavuk (n:1), Cehennem (n:1), Karabasan (n:1), Anlamsızlık (n:1), Bukalemun (n:1), Tır Şoförü (n:1), Oyun (n:2), Balayı (n:1), Otel (n:1).	37	16.16	24	17.65
Sınanma	Kiyamet Alameti (n:1) Ceza (n:1), Vampir (n:1), Sınav (n:6)	9	3.50	4	2.21
Toplam		230	100	137	100

Tablo 4 incelendiğinde, belirsizlik kategorisinde 24 katılımcının 17 farklı metafor oluşturdukları görülmektedir. Metaforlar “*karanlık (n:4), soru işareti (n:1), doğal afet (n:1), şüphe (n:1), yolculuk (n:1), sonsuz bekleme (n:1), film (n:1), ölüm (n:2), siyah bir tablo (n:1), dünyanın sonu (n:1), kâbus (n:4), yıldız (n:1), boşluk (n:1), sınav (n:1), kanser (n:1), sırat köprüsü (n:1), dava (n:1)*” şeklinde sıralanmaktadır. İlgili metaforlar ve metaforlara yüklenen anlamlardan birkaç örnek şu şekildedir:

“*Siyah bir tablo gibiydi. Çünkü sonu ne zaman biteceğini bilemiyorsun.*” (Kız, 14, öğrenci)

“*Yıldızlar gibiydi. Çünkü ne zaman biteceği ve sonu belli olmayan uçsuz bucaksız bir süreç.*” (Kadın, 28, Psikolog)

“*Benim için Covid 19 süreci sonsuz bir bekleme süreci gibiydi. Çünkü gün geçtikçe umudumu kaybetmeye başladım.*” (Erkek, 18, Öğrenci)

“*Kansere yakalanıp kurtulmak gibi, çünkü belirsizlikler çok.*” (Erkek, 49, Memur).

“*Benzin lambası bozulmuş araçta kuş uçmaz kervan geçmez bir yolda yolculuk yapmak gibi. Çünkü ne zaman nereye kadar gider yolda ne ile karşılaşsın belli değil. Tam bir belirsizlik ve gerginlik hâli.*” (Erkek, 40, Psikolojik Danışman)

“*Bitmek bilmeyen kâbusun içinde büyüyen kartopu gibiydi. Çünkü her gün yeni vaka, insanların duyarsızlığı, bilinmezliğin ortasında kalmak bu sürecin bitmeyeceği hissini uyandırıyor bende.*” (Kadın, 42, Psikolojik Danışman)

Çaresizlik kategorisinde 31 katılımcının 19 farklı metafor oluşturdukları görülmektedir. Metaforlar “*karabasan (n:2), durmuş saat/zaman (n:2), cehennem (n:3), merdiven çıkma (n:1), nefessiz kalma (n:1), boşluk (n:1), seyis (n:1), sınav (n:1), kâbus (n:9), film (n:1), muhabbet kuşu (n:1), bitkisel hayat (n:1), kuyu (n:1), rüya (n:1), ölüm (n:1), yolculuk (n:1), ağaç (n:1), sümük (n:1), mağarada mahsur kalmak (n:1)*” şeklinde sıralanmaktadır. İlgili metaforlar ve metaforlara yüklenen anlamlardan birkaç örnek şu şekildedir:

“Yaşlı bir insanın merdiven çıkması sonucu yorgunluğu gibiydi. Çünkü ne kadar soluklansa da yorgunluğu uzun süre devam ediyor.” (Kadın, 28, Psikolojik Danışman)

“Benim için Covid-19 süreci hemen uyanmak istediğim bir rüya gibiydi. Çünkü dünya üzerinde bu kadar çok kişi yaşamını yitirirken tek yapabileceğimiz evimizde kalmak oldu. Bu çok hüznün ve çaresizlik dolu.” (Kız, 16, Öğrenci)

“Nefessiz kalmak gibiydi. Çünkü bitmesini istediğim ve içinde bulunduğum zor bir dönem. Nefes almakta da boğanızın rahatlamasını ve acının geçmesini istersin.” (Kadın, 21, Öğrenci)

“Uzay boşluğunda hiçbir şey yapamadan savrulmak gibi. Çünkü sadece kendinizi korumakla korunamıyorsunuz, çevrenizdeki herkesin (yakın, uzak, market, manav, eş, dost, komşu, durakta bekleyen kişiler) duyarlı olması gerekiyor.” (Kadın, 39, Psikolojik Danışman)

“Sabır sınavı gibiydi. Çünkü daha önce karşılaşmadığımız bir düzen ve yaşam şartı değişikliklerine maruz kaldım.” (Erkek, 32, Psikolojik Danışman)

“Sevimsi gibiydi hepimizin sırtına bindi.” (Erkek, 27, Polis)

Kısıtlama kategorisinde 49 katılımcının 18 farklı metafor oluşturdukları görülmektedir. Metaforlar *“hapis (n:25), kâbus (n:4), denetimli serbestlik (n:1), kapı (n:2), sınav (n:1), kaplumbağa (n:1), işkence (n:2), çember (n:1), kafes (n:3), cendere (n:1), sıkı yönetim (n:1), depresyon (n:1), ot (n:1), şaka (n:1), dalların budanması (n:1), yalnızlık/kimsesizlik (n:1), portakal (n:1), çıkmaz sokak (n:1)”* şeklinde sıralanmaktadır. İlgili metaforlar ve metaforlara yüklenen anlamlardan birkaç örnek şu şekildedir:

“Ot gibiydi, çünkü özgürlüğünüz kısıtlı isteğin gibi gezemiyor eş dost akraba ziyareti yapamıyorsun esnafın içinde bulunduğun şartlardan dolayı istediğin kazancı elde edemiyorsun.” (Erkek, 56, Emekli)

“Kapı gibiydi. Çünkü hem sosyal hem maddi hem de manevi anlamda insanları birbirinden ayırıp mesafeler koydu. Komşular birbirinin kapısını çalamadı çünkü açılmayacaktı.” (Erkek, 31, Harita Teknisyeni)

“Cendere gibiydi. Çünkü evlere kapanmak ve sosyal hayattan uzaklaşmak insana sıkışmışlık hissi veriyordu.” (Kadın, 38, Akademisyen)

“Kaplumbağa gibiydi. Çünkü bedenem ve ruhen kısıtlanmış ve her açıdan ağır hissettim.” (Kadın, 46, Psikolojik Danışman)

“Hapishane gibiydi. Çünkü özgürlüklerini kısıtladı ve sürekli stres ve baskı altında olduğumu hissediyorum.” (Kadın, 34, Sosyolog)

“Depresyon gibiydi. Çünkü hayatımız her anlamda kısıtlandı.” (Erkek, 32, Tıbbi Tanıtım)

İzolasyon kategorisinde 15 katılımcının 13 farklı metafor oluşturdukları görülmektedir. Metaforlar *“duvar (n:1), kafes (n:1), kumdan kale (n:1), kaplumbağa (n:1), kâbus (n:2), gri puslu gezegen (n:1), kayıp (n:1), dolap (n:1), film (n:1), cam fanus (n:2), yalnızlık/kimsesizlik(n:1), hapis (n:1), boşluk (n:1)”* şeklinde sıralanmaktadır. İlgili metaforlar ve metaforlara yüklenen anlamlardan birkaç örnek şu şekildedir:

“Benim için Covid-19 süreci birkaç hücreli hapishane ortamı gibiydi. Çünkü aileme zarar vermemek için onlardan uzak, izole bir yere yerleşmek zorunda kaldım ve sayılı kişiyle iletişim hâlindeyim.” (Erkek, 21, Dil ve Konuşma Terapisti)

“Benim için Covid-19 süreci dolap gibiydi. Çünkü herkes bir dolabın içine kapanmış gibi geliyor.” (Kız, 14, Öğrenci)

“Kâbus gibiydi, çünkü kendimi ve ailemi korumak için çok mücadele verdim.” (Kadın, 26, Veteriner)

“Benim için Covid-19 süreci kumdan kale yapıp içindeki askerleri korumak gibiydi çünkü kendimi ve sevdiğilerimi korumak adına pek çok set yaptım, önlem aldım. Fakat amansız gelen bir dalga elimde olmadan kalemi yıktı. Her seferinde yeni setler yapmak zorunda kaldım, yapmaya da devam edeceğim gibi görünüyor.” (Kadın, 23, Psikolojik Danışman)

“Dikenli bir bitki, terkedilmiş, insansız, gri, puslu bir gezegen gibiydi. Çünkü hepimiz evlerimize kapandık, en yakın tanıdıklarımızdan mikrop kapma ya da bizde varsa onlara bulaştırma endişesi içinde kendimizi bulduk.” (Kadın, 47, Psikolojik Danışman)

“Cam fanus gibiydi çünkü her şeyi görüp bilip fanusun içinden dış dünyayla bağlantı kurmaya, her işimizi fanusun içinden halletmeye aynı zamanda sağlıklı kalmaya çalıştık.” (Kadın, 39, Öğretmen)

Kontrol edilemezlik kategorisinde 22 katılımcının 17 farklı metafor oluşturdukları görülmektedir. Metaforlar “cam (n:1), durmuş saat/zaman (n:3), rüya (n:1), cehennem (n:1), kedi (n:1), boşluk (n:1), ekonomi (n:1), doğal afet (n:3), sarmaşık (n:2), karmaşa (n:1), yağmur (n:1), sınav (n:1), küresel ısınma (n:1), kâbus (n:1), depresyon (n:1), örümcek (n:1), roller-coaster (n:1)” şeklinde sıralanmaktadır. İlgili metaforlar ve metaforlara yüklenen anlamlardan birkaç örnek şu şekildedir:

“Ekonomi gibiydi. Çünkü vakalar sürekli arttı ve azaldı.” (Erkek, 34, Esnaf)

“Benim için bir cam gibiydi insanlar dışarı çıktığında kırılıp herkesi kesiyormuş gibi.” (Kız, 16, Öğrenci)

“Karmaşa, kaos gibi... Hayatın akışını alabora etti...” (Kadın, 36, Sosyolog)

“Depresyon gibiydi çünkü girdik ve çıkamadık üstelik her şey üst üste ve berbat şekilde gitti.” (Erkek, 16, Öğrenci).

“Yağmura benzetirim, çünkü neyin ne zaman olacağı belli değil.” (Kadın, 58, Ev hanımı).

“Sonucundan emin olmadığım bir sınav gibiydi. Bir salgınla ilk kez karşılaştım ve ne kadar tedbir alsam da buluşma ihtimali ve akabinde yaşayacaklarımı beni kaygılandırıyor.” (Kadın, 37, Öğretmen)

Farkındalık kategorisinde 32 katılımcının 21 farklı metafor oluşturdukları görülmektedir. Metaforlar “film (n:7), ilmik (n:1), inziva (n:2), kapı (n:1), kâbus (n:3), vicdan azabı (n:1), keşif (n:2), tatil (n:1), kuyu (n:1), kabulleniş (n:1), sabır (n:1), sınav (n:1), hayat dersi (n:1), kaplumbağa (n:1), patates çuvalı (n:1), yılan (n:2), doğal afet (n:1), uyarı (n:1), roman (n:1), sigara (n:1), kördüğüm (n:1)” şeklinde sıralanmaktadır. İlgili metaforlar ve metaforlara yüklenen anlamlardan birkaç örnek şu şekildedir:

“Benim için Covid-19 süreci bir sigara gibiydi. Çünkü dikkatsiz ve uyarılara kulak asmadığımız her an sigaranın bizi hastalığa yaklaştırdığı gibi ölüme yaklaşıyordu.” (Erkek, 30, Kamu personeli).

“İnsanlığa bir uyarı gibiydi. Çünkü hem toplumsal hem de bireysel anlamda birçok acıdan hayatı sorgulamaya, şaşırma; zamanın, iletişimin özgürlüğün, iradenin, sıradan ve alışılabilir her şeyin ve herkesin değerini görmeye sevk etti hepimizi.” (Kadın, 40, Tekniker)

“Vicdan azabı gibi çünkü insanları hastalık gibi yardıma en çok ihtiyacı olan anlarda yalnız başına bırakıyoruz.” (Kadın, 30, Psikolojik Danışman)

“Benim için Covid-19 süreci bir hayat dersi gibiydi. Çünkü olumlu olumsuz bize pek çok ders verdi. Gelecek planları yaparken ve yaşarken aslında elimizde olmayan pek çok faktörün hayatımızın seyrini nasıl değiştirebileceğini görmüş olduk.” (Kadın, 30, Psikolojik Danışman)

“Benim için Covid süreci okunmamış, karmaşık, durağan ve çok sayfalı bir romanı okumaya başlamak gibiydi çünkü kimi zaman romanı okumak için gösterdiğim cabadan çok yorulduğum, buna rağmen sürekli hep bir şeyler öğrenme telaşı içindeyim. Romanın kimi yerini hiç anlamadım kimi yerini çok sevdim. Ama o romanın mutlaka biteceğini biliyorum. Romandan hatırlayacağım ve ders çıkaracağım şeylerin ise olacağını biliyorum.” (Kadın, 31, Psikolojik Danışman)

“Bilim kurgu filmi izlemek gibiydi. Bir gün bir pandemi yaşanacak ve benim bunu görebileceğim hiç aklıma gelmezdi. Gözümüzle göremediğimiz kadar küçük virüs, bütün dünyaya diz çöktü. Daha önce varlığını fark etmediğimiz ama aslında kıymetini bilmemiz gereken ne çok şey varmış.” (Kadın, 41, Öğretmen)

Gelişim/dönüşüm kategorisinde 11 katılımcının 4 farklı metafor oluşturdukları görülmektedir. Metaforlar “*eğitim/okul (n:5), gelişim (4), sınav (n:1), rüya (n:1)*” şeklinde sıralanmaktadır. İlgili metaforlar ve metaforlara yüklenen anlamlardan birkaç örnek şu şekildedir:

“*Eğitim/ çok öğretici ve tecrübe kazandırıcı oldu.*” (Erkek, 35, Mühendis).

“*Gelişim gibiydi çünkü bir yandan kendimle vakit geçirebileceğim, kendime bir şeyler katabildiğim ve geleceğim hakkında ki kararlarımı düşünebileceğim bir süreçti.*” (Kadın, 22, Öğrenci)

Yeni yaşam biçimi kategorisinde 37 katılımcının 24 farklı metafor oluşturdukları görülmektedir. Metaforlar “*tatil (n:4), depresyon (n:1), evliliğe uyum (n:1), köşe koltuğu (n:1), yaşlanmak (n:1), film (n:6), kabus (n:5), uykusuz gece sabahı (n:1), eğitim/okul (n:1), dijital yaşam (n:1), temizlik (n:1), şaka (n:1), gösteri (n:1), durmuş saat/zaman (n:1), kaplumbağa (n:1), kedi (n:1), tavuk (n:1), cehennem (n:1), karabasan (n:1), anlamsızlık (n:1), bukalemun (n:1), tır şoförü (n:1), oyun (n:2), balayı (n:1), otel (n:1)*” şeklinde sıralanmaktadır. İlgili metaforlar ve metaforlara yüklenen anlamlardan birkaç örnek şu şekildedir:

“*Benim için Covid 19 süreci kedi gibi yaşamak gibiydi. Çünkü tüm gün evde kaldığım için kedi gibi davranmaya başladım. Uyku sürem arttı. Neden yaptığımı bilmediğim davranışlar edindim. Mesela nedensizce evin içerisinde dolanmaya başladım. Sanırım buna volta atmak deniyor. Ama zaman koştuğum için tam olarak volta atmak olmayabilir. Onun dışında sürekli evin içerisinde yaşayanlarla kavga etmeye başladım ve bu kavgaların çoğu zaman hiçbir nedeni yoktu.*” (Erkek, 23, Öğrenci)

“*Tavuk gibi akşama kadar çalışıyorsun yiyip içip yatıyorsun her yer kapalı barlar, cafeler mekânlar arkadaşlarıyla bir araya gelip sohbet fiziksel temas yok.*” (Erkek, 25, Serbest)

“*Tatil gibiydi, bir daha hayatım boyunca çalışmaktan hiç dinlenemeyeceğim derken benim çalıştığım sektörü kapatmaları nedeniyle kendimi dinlerken ve çocuklarıma vakit ayırırken buldum.*” (Kadın, 32, Gıda Sektörü)

“*Tır şoförlüğü gibiydi. Çünkü hayatta kalıp kendi hayatına son vermemek için bütün işlerini doğru ve eksiksiz yapmalısın ama bunun yanında dikkatsiz bir şoför yüzünden hayatını da kaybedebilirsin, aynı zamanda sürekli çalışmak zorundasın ve zaman, mesai kavramı olmadan elinde ki tek para kazanma objesi olan kamyonla hayat standartlarını sürdürebilmek için para kazanmalısın.*” (Erkek, 40, Öğretmen)

“*Balayı gibiydi, çünkü eşimle evlendiğimizden beri bu kadar uzun süre evde zaman geçirmemiştik.*” (Kadın, 37, Psikolojik Danışman)

“*Dijital bir dünyada yaşamak gibiydi, çünkü hayatım büyük oranda akıllı telefon ve bilgisayara bağlı olarak geçiyor, işlerimi böyle hallediyorum.*” (Erkek, 39, Akademisyen)

Sınanma kategorisinde 9 katılımcının 4 farklı metafor oluşturdukları görülmektedir. Metaforlar “*kıyamet alameti (n:1) ceza (n:1), vampir (n:1), sınav (n:6)*” şeklinde sıralanmaktadır. İlgili metaforlar ve metaforlara yüklenen anlamlardan birkaç örnek şu şekildedir:

“*Sınav gibiydi, çünkü dayanıklılık, şans gibi faktörler ile sınandık.*” (Erkek, 45, Mali Müşavir)

“*Kıyametin alâmeti gibi Tüm canlılar bir sınavda bu sınavı veren kazanır.*” (Erkek, 33, Topograf)

“*Bu süreç sınava girmek gibiydi, bir problem vardı ve ben bu problemi çözmeliydim.*” (Kadın, 64, Öğretmen).

4. TARTIŞMA, SONUÇ ve ÖNERİLER

Bu bölümde 14-64 yaş arası bireylerin, Covid-19’u metaforik olarak algılayış biçimlerinin neler olduğu tartışılmış ve bu bağlamda önemli olan noktalara dikkat çekilmiştir. Mevcut araştırma kapsamında 14-64 yaş arasındaki bireylerde Covid-19’un iç dünyalarına nasıl yansıdığını ve onların bu süreci nasıl anlamlandırdıklarını keşfetmek amaçlanmıştır.

Koronavirüs (Covid-19) salgını küresel ölçüde hem ergenler hem de yetişkinler için ruh sağlığı sorunlarına yola açmaktadır. Salgın sürecinin ergenler ve yetişkinler tarafından nasıl içselleştirildiği ve algılandığı merak konusudur. Metaforlar dilbilim araştırmalarının temel araştırma teması olmasının yanı sıra psikolojide yürütülen araştırmalar için nitel bir yöntem olarak görülmektedir (Moser, 2000). Metaforlar, gerçekliği algılayış biçimimiz ve bilişsel şemalarımızın soyut birer göstergesidir. Metaforlar sayesinde herhangi bir olayın ya da durumun nasıl yorumlandığı rahatça anlaşılabilir. Metaforlar epistemik ve ideolojik bir yük taşımakla birlikte, bireylerin dünyada olup bitenleri nasıl yorumladığının aracı bir işlevi olarak görülmektedir (Botha, 2009: 431). Benzer şekilde metaforlar aracılığıyla bireylerin dünyaya dair bakış açıları hakkında fikir edinme olanağı bulunmaktadır (Bozkurt, 2020: 6). Dolayısıyla yaşadığımız salgın sürecinin ergen ve yetişkinler tarafından nasıl anlamlandırıldığını öğrenmenin en önemli yolunun metaforlar olduğu düşünülmektedir.

Mevcut araştırmanın sonuçları incelendiğinde, araştırmaya katılan 14-64 yaş arasındaki katılımcılar Covid-19 sürecini nasıl anlamlandırdıklarına dair toplam 230 adet geçerli metafor geliştirmişlerdir. Araştırmaya katılım gösteren bireylerin Covid-19 sürecine ilişkin oluşturdukları metaforların sırasıyla “kısıtlama”, “yeni yaşam biçimi”, “farkındalık”, “çaresizlik”, “belirsizlik”, “kontrol edilemezlik”, “izolasyon”, “gelişim/dönüşüm” ve “sınanma” olarak dokuz kategori altında toplandığı görülmektedir.

Araştırmaya katılım gösteren bireylerin genel anlamda olumlu ve olumsuz olmak üzere iki genel kategori ile salgın sürecini anlamlandırdıkları söylenebilir. Buna göre katılımcıların metaforları ile neden ilgili metaforu seçtiklerine ilişkin yaptıkları açıklamalar incelendiğinde, oluşturulan kısıtlama, çaresizlik, belirsizlik, kontrol edilemezlik ve izolasyon, yeni yaşam biçimi, farkındalık, gelişim/dönüşüm ve sınanma kategorilerinin hem olumlu hem de olumsuz anlam içeren pek çok farklı metafor kullandığı görülmüştür. Yapılan bir çalışmada Covid-19’a dair iletişimde kullanılan metaforlar incelenmiştir. Araştırma sonuçlarına göre, virüsün dövülmesi gereken bir “düşman”, sağlık hizmetlerinde “tsunami” ve hatta her yere ulaşan bir “parıltı” olarak tanımlandığı görülmüştür. Salgın sürecine dair savaş metaforunun yaygın kullanılması neticesinde başka metaforların da kullanılabilmesi araştırmada gösterilmek istenmiştir. Çalışmada salgına dair ilk başlarda kullanılan “savaş” metaforunun yanı sıra, tsunami, maraton, parıltı ve düşman gibi geniş bir yelpazede farklı metaforlar kullanılmasının yararlı olacağı belirtilmektedir (Semino, 2021: 50). Bu açıdan bakıldığında bu bulgu mevcut araştırma bulgusunu destekler niteliktedir. Çünkü yapılan araştırmada 14-64 yaş arası bireylerin Covid-19’a ilişkin zihinlerinde hem olumlu hem de olumsuz olmak üzere farklı algılayış biçimleri olduğunu göstermiştir. Mevcut araştırmada salgına ilişkin duvardan kafese, bukalemundan, sırat köprüsüne, tatilden muhabbet kuşuna kadar pek çok metafor olduğu görülmektedir. Yabancı uyruklu lisans öğrencilerinin Covid-19’a ilişkin oluşturdukları metaforların gerekçeleri incelendiğinde; Covid-19’un hızlıca yayıldığı, tüm dünyanın pandemi sürecinden etkilendiği, planların değiştiği, ölümün hatırlatıldığı, özgürlüklerin kısıtlandığı belirtilmektedir. Bununla birlikte insanların farkındalık kazandığı, temizliğin ve sabrın öneminin ortaya çıktığı vurgulanmıştır (Saatçi ve Aksu, 2020: 626). İlgili çalışmada Covid 19’u hem olumlu hem de olumsuz açıdan değerlendiren metaforların elde edilmesi araştırma bulgularını destekler niteliktedir.

Araştırma kapsamında 14-64 yaş arası katılımcıların Covid-19 sürecini en fazla kısıtlama kategorisine giren hapis, cendere, sıkı yönetim, denetimli serbestlik ya da kafes gibi metaforlar ile anlamlandırdıkları görülmektedir. Salgın sürecinin hem yetişkinler hem de ergenler üzerindeki psikolojik etkisi göz önüne alınırsa ortaya çıkan sonuç oldukça manidardır. Yapılan bir çalışmada incelenen 24 makalenin sonucuna göre, salgın sürecinde en fazla travma sonrası stres bozukluğu, kafa karışıklığı ve öfke gibi olumsuz psikolojik belirtinin bildirildiği bulunmuştur. Dahası daha uzun süren karantina süresinin, enfeksiyon korkuları, hayal kırıklığı, can sıkıntısı, ekonomik açıdan kısıtlanma, mali kayıplar ve damgalanmanın salgın sürecindeki stres faktörlerinden bazıları olduğu görülmektedir (Brooks vd., 2020). Buna göre mevcut araştırmada katılımcıların salgın hakkında en fazla “kısıtlama” kategorisinde metaforlar belirtmesi anlamlı bir sonuç niteliği taşımaktadır.

Covid-19 süreci psikolojik, ekonomik, sosyal ve duygusal açıdan oldukça sıkıntılı, uyumsuz davranışlar, savunmacı tepkiler içeren bir süreç olarak tanımlanmaktadır (Taylor, 2019). Diğer bir deyişle salgın kaygılı ve karamsar bir süreç olarak görülmektedir. Bu açıdan bakıldığında mevcut araştırmada ortaya çıkan metaforların olumsuz bir bakış açısıyla ilerlemesi beklenmektedir. Ancak ikinci ve üçüncü en sık rastlanılan kategoriler “yeni yaşam biçimi” ile “farkındalık” temaları olmuştur. Yeni yaşam biçimi

kategorisinde, tatil, dijital yaşam, bukalemun, evliliğe uyum gibi metaforlar göze çarpmaktadır. Yine farkındalık kategorisinde, film, inziva, hayat dersi, sabır gibi metaforlarla bireylerin iç gözü kazanmasına yardımcı olabilecek algılarının olduğu göze çarpmaktadır. Yapılan bir çalışmada Covid-19'a dair bazı grupların "savaş" metaforu kullandığı ifade edilmektedir. Ancak bu tanımlamanın olumsuz bir bakış açısına sahip olması nedeniyle ve ilerleyen süreçlerde toplumlarda daha büyük sorunlar oluşturmaması için önerilmeyen bir metafor olduğu, aslında olumlu anlamlar içeren metaforlara ihtiyaç olduğu belirtilmektedir (Sabucedo, Alzate ve Hur, 2020: 618). Bu bakış açısına göre, mevcut araştırma katılımcılarının yeni yaşam biçimi ve farkındalık temalarına sahip metaforlar ifade etmesinin toplumsal ve psikolojik açıdan umut vadettiği söylenebilir. Çünkü 14-64 yaş arası katılımcıların böylesine travmatik bir yaşantı olan salgın sürecini olumlu algılayabilmesi, uyum sağlayabilmesi, sıkıntılı bir süreçten olumlu farkındalık çıkarması bireylerin ruh sağlığını koruyabilmesi açısından çok önemlidir. Katılımcıların olumlu anlamlar içeren yeni yaşam biçimi, farkındalık, gelişim/dönüşüm ve sınanma temasına ait metaforları üretmesi, salgın sürecinin kalıcı travmatik sonucundan toplumu ve bireylerin ruh sağlığını koruyabilir.

Mevcut araştırma sonuçları incelendiğinde, 14-64 yaş arası bireylerin kısıtlama, yeni yaşam biçimi, farkındalık temalarından sonra en çok "çaresizlik" temasına uygun metaforlar ürettikleri görülmektedir. Bunlardan bazıları karabasan, cehennem, kâbus, bitkisel hayat gibi metaforlardır. Covid-19 salgını süreci toplumsal bir travma niteliği taşımaktadır. Travmaların ani ve beklenmedik olması nedeniyle bireylerde aşırı korku, güçsüzlük, çaresizlik gibi duyguların ortaya çıkmasına, hatta depresyona yol açabilmektedir (Özen, 2017: 104). Yine bu salgınla birlikte bireylerde kaygı ve depresyon başta olmak üzere psikiyatrik rahatsızlıklarda artış meydana geldiği ifade edilmektedir (Duan ve Zhu, 2020: 300-302). Bu açıdan bakıldığında araştırmadaki katılımcıların çaresizlik temasına ilişkin metaforlar üretmesi şaşırtıcı gelmemektedir. Covid-19 sürecinin hızlı bir şekilde yayılması, etkisini arttırması, ön görülebilmesi, ne zaman biteceğinin tahmin edilememesi, günlük rutini bozması gibi sebeplerle bireyler kendilerini psikolojik açıdan çökkün hissedebilmektedir.

14-64 yaş arasındaki katılımcılar mevcut araştırma kapsamında Covid-19 sürecini "kontrol edilemez" olarak algıladıklarını belirten metaforlar üretmişlerdir. Kontrol edilemezlik kategorisinde durmuş saat/zaman, rüya, doğal afet, küresel ısınma gibi metaforlar olduğu bulunmuştur. Kontrol edilemezlik, çaresizlik ve belirsizlik temalarının aslında birbiriyle örtüşen noktaları vardır. Ancak çaresizlikte daha çok olumsuz duygulanım, depresif eğilim ve olumsuz bakış açısına ait noktalar olduğu, kontrol edilemezlikle ilgili metaforlar ise daha çok kaygı olduğu düşünülmektedir. Belirsizlik kategorisinde ise öngörülemezlik ve sürecin ne zaman biteceğini bilememenin söz konusu olduğu anlaşılmaktadır. Kontrol edilemezlik açısından bakıldığında Covid-19 süreci hiçbir kişinin kontrol edemediği bir yaşantı olarak karşımıza çıkmaktadır. Virüsün dünyanın hiçbir yerinde, hiçbir ülke tarafından kontrol edilememesi, hatta mutasyona uğraması salgın sürecine karşı bireylerin "kontrol edilemez" kategorisine giren metaforları kullanmasına yol açmış olabilir.

Mevcut araştırma kapsamında katılımcılar salgın sürecini "belirsizlik" kategorisine ait metaforlarla anlamlandırmışlardır. Belirsizlik kategorisine ait metaforlardan bazılarının karanlık, soru işareti, sonsuz bekleyiş, boşluk şeklinde olduğu bulunmuştur. Belirsizlik bireyler için oldukça yüksek bir stres kaynağıdır (Bailey vd., 2009:138). Yapılan araştırmalar endişeli bireylerin belirsizlik durumları ya da belirsizlik yaratan olaylar karşısında daha fazla zorluk çektiklerini göstermektedir. Yine bu bireyler belirsizlik yaşatan olay ya da durumu daha olumsuz bir şekilde algılama ve anlamlandırmaya meyillidir (Buhr ve Dugas, 2002: 932). O hâlde endişeli bireylerin belirsizlik eşiklerinin diğer bireylere kıyasla daha düşük olduğu söylenebilir. Covid-19 sürecinin başladığı zamandan beri belirsiz ve ön görülemez bir yapısı vardır. Özellikle hastalığın kendisi, ne olduğu, kimleri ne kadar ve ne derecede etkilediği, virüsün bulaşıcılığı, bireylerin alabileceği önlemlerin muğlaklığı, tedavisi, ne kadar hasar bıraktığı, hangi yaş grubunu daha fazla etkilediği gibi hususlar hakkında başlangıçtan beri net bir bilgi olmaması süreci daha stresli ve belirsiz bir hâle getirmiştir.

14-64 yaş arasındaki katılımcıların salgın sürecini "izolasyon" kategorisine giren metaforlarla açıkladığı görülmektedir. İzolasyon kategorisine giren metaforlar incelendiğinde bazıların kafes, gri puslu gezegen, cam fanus, dolap gibi metaforlar olduğu göze çarpmaktadır. İzolasyon kategorisi kısıtlama ile bazı açılardan benzerlik gösterse de izolasyon kişinin isteyerek ve sevdiğini korumak adına kendini, çevresini korumaya almasını içermektedir. Kısıtlamada ise daha çok zorundalık ve istemeden kapalı

kalma anlamı düşünülerek kategoriler belirlenmiştir. Covid-19 hastalığının başlı başına kendisinin yarattığı olumsuz psikolojik sonuçların yanı sıra, bir de koruyucu önlemlerden biri olan karantinada kalma ve izolasyonun da bireylerin ruh sağlığı üzerinde olumsuz etkilere yol açması söz konudur. Yapılan araştırmalarda sosyal izolasyonla birlikte bireylerde yalnızlık, depresyon ve intihar riskinin arttığı ifade edilmektedir (Reger, Stanley ve Joiner, 2020: 1093). Dolayısıyla salgın süreci için gerekli olan önlemlerden izolasyon ilerleyen zamanlarda bireylerde sosyal bağların azalmasına yol açabilmektedir. Aynı zamanda uzun vadede bireylerin ruh sağlığı olumsuz bir şekilde etkilenebilir.

Özetle, Covid-19 süreci hakkında ifade edilen metaforlar, hastalık sürecinin bireylerin zihninde nasıl anlamlandırıldığına ilişki dilsel sürecin ötesine geçen bir çerçeve çizmektedir. Salgın süreci hakkında yapılan çalışmalar incelendiğinde 14-64 yaş arasındaki ergen ve yetişkin bireylerin Covid-19 hakkında ürettikleri metaforların neler olduğunu dair çalışmaların alanyazında olmadığı görülmektedir. Oysa ki bu sürecin bireylerin zihninde nasıl izler bıraktığını görmek bundan sonra yapılacak önleme ve müdahale çalışmaları için oldukça önemlidir. Salgın sürecini 14-64 yaş arasındaki bireylerin nasıl anlamlandırıldığını bilmek, psikolojik danışma ve psikoterapi süreçlerine katkı sağlayabilir. Yine böylesi bir çaba, bundan sonra yapılacak nitel çalışmalar için öncül olabilir. Salgın sürecinin psikolojik etkilerine dair gelecekte yürütülecek nitel ve nicel araştırmalara ışık tutabilir. Bununla birlikte araştırmamızın birtakım sınırlılıkları bulunmaktadır. Araştırma bireylerin Covid-19 sürecine dair algılarını nitel araştırma yöntemlerinden metafor analizi ile ele almaktadır. Başka araştırmalar nicel ve karma desende planlanabilir. Ayrıca farklı meslek ve gelişim gruplarına ulaşılmasına rağmen sağlık çalışanları ve ileri yetişkin örneklemi ayrıca ele alan araştırmalar yapılabilir.

KAYNAKÇA

- AKOĞLU, G. ve KARAASLAN, B. T. (2020). COVID-19 ve izolasyon sürecinin çocuklar üzerindeki olası psikososyal etkileri. *İzmir Kâtip Çelebi Üniversitesi Sağlık Bilimleri Fakültesi Dergisi*, 5(2), 99-103.
- AKYOL, C. (2017). Metaforların kullanım alanları ve faydaları. B. Kılcan (Ed.), *Metafor ve eğitimde metaforik çalışmalar için bir uygulama rehberi* içinde (s. 51-92). Ankara: Pegem.
- ARİSTOTELES. (1999). *Poetika*. (Çev: İ. Tunalı). İstanbul: Remzi Kitapevi.
- BAİLEY, D. E., LANDERMAN, L., BARROSO, J., BİXBİ, P., MİSHEL, M. H., MUIR, A. J., STRİCKLAND, L. & CLİPP, E. (2009). Uncertainty, symptoms, and quality of life in persons with chronic hepatitis C. *Psychosomatics*, 50(2), 138-146.
- BAO, Y., SUN, Y., MENG, S., SHİ, J. & LU, L. (2020). 2019-nCoV epidemic: Address mental health care to empower society. *The Lancet*, 395(10224), 37-38.
- BOTHA, E. (2009). Why metaphor matters in education? *South African Journal of Education*, 29, 431-444.
- BOZKURT, A. (2020). Koronavirüs (Covid-19) pandemisi sırasında ilköğretim öğrencilerinin uzaktan eğitime yönelik imge ve algıları: Bir metafor analizi. *Uşak Üniversitesi Eğitim Araştırmaları Dergisi*, 6(2), 1-23.
- BROOKS, S. K., WEBSTER, R. K., SMİTH, L. E., WOODLAND, L., WESSELY, S., GREENBERG, N., & RUBİN, G. J. (2020). The psychological impact of quarantine and how to reduce it: rapid review of the evidence. *The Lancet*, 395(10227), 912-920.
- BUHR, K. & DUGAS, M. J. (2002). The intolerance of uncertainty scale: Psychometric properties of the English version. *Behaviour Research and Therapy*, 40(8), 931-945.
- CRESWELL, J. W. (2018). Nitel araştırma yöntemleri: Beş yaklaşıma göre nitel araştırma ve araştırma deseni. (Çev: M. Bütün ve S. B. Demir). Ankara: Siyasal Kitabevi.
- DUAN, L. & ZHU, G. (2020). Psychological interventions for people affected by the Covid-19 epidemic. *The Lancet Psychiatry*, 7(4), 300-302.
- GÖRGÜLÜ ARI, A. ve ARSLAN, K. (2020). Ortaokul öğrencilerinin Covid-19'a yönelik metaforik algıları. *Turkish Studies*, 15(6), 503-524.

- JAMES, J. (2020). Are we “Waiting for Godot”- A metaphor for Covid-19. *Disaster Medicine and Public Health Preparedness*, 14(3), 297-298.
- JIAO, W. Y., WANG, L. N., LIU, J. FANG, S. F. JIAO, F. Y., PETTOELLO-MANTOVANI, M. & SOMEKH, E. (2020). Behavioral and emotional disorders in children during the COVID-19 epidemic. *The Journal of pediatrics*, 221, 264-266.
- KAVOOR, A. R. (2020). Covid-19 in people with mental illness: Challenges and vulnerabilities. *Asian Journal of Psychiatry*, 51(102051).
- KAYA, B. (2020). Pandeminin ruh sağlığına etkileri. *Klinik Psikiyatri*, 23, 123-124.
- KILCAN, B. (2017). Eğitim bilimlerinde metaforların veri toplama aracı olarak kullanılması örnek bir uygulama. B. Kılcan (Ed.), *Metafor ve eğitimde metaforik çalışmalar için bir uygulama rehberi* içinde (s. 93-112). Ankara: Pegem.
- KNOWLES, M. & ROSAMUND, M. (2006). *Introducing metaphor*. New York: Routledge.
- LAKOFF, G. & JOHNSON, M. (2010). *Metaforlar hayat, anlam ve dil*. (Çev. G. Y. Demir). İstanbul: Paradigma.
- MERRIAM, S. B. & TISDELL, E. J. (2015). *Qualitative research: A guide to design and implementation* (4th ed.). San Francisco, CA: Wiley & Sons.
- MİLES, M. B. & HUBERMAN, A. M. (2016). *Nitel veri analizi* (Çev. Ed. Akbaba Altun, S. ve Ersoy, A.). Ankara: Pegem Akademi.
- MOSER, K. S. (2000). Metaphor analysis in psychology- Method, theory, and fields of application. *Forum Qualitative Sozialforschung/ Forum: Qualitative Social Research*, 1(2).
- OLNESS, K., MANDALAKAS A. & TORJESEN, K. (2015). *How to help the children in disasters?* (4th ed.). Kenyon: Health Frontiers.
- ORTONY, A. (1975). Why metaphors are necessary and just nice? *Educational Theory*, 25(1), 45-53.
- ÖZEN, Y. (2017). Psikolojik travmanın insanlık kadar eski tarihi. *The Journal Social Science*, 1(2), 104-117.
- PATTON, Q. M. (2014). *Nitel araştırma ve değerlendirme yöntemleri* (Çev. M. Bütün ve S. B. Demir). Ankara: Pegem Akademi.
- RAJKUMAR, R. P. (2020). Covid-19 and mental health: A review of the existing literature. *Asian Journal of Psychiatry*, 52, 102066.
- REGER, M. A., STANLEY, I. H. & JOINER, T. E. (2020). Suicide Mortality and Coronavirus Disease 2019- A Perfect Storm? *JAMA Psychiatry*, 77(11), 1093-1094.
- SAATÇI, G. ve AKSU, M. (2020). Lisans düzeyinde turizm eğitimi alan yabancı uyruklu öğrencilerin koronavirüs algılarını metafor yolu ile tespit etmeye yönelik bir araştırma. *Journal of Awareness*, 5(4), 617-630.
- SABAN, A. (2008). Okula ilişkin metaforlar. *Kuram ve Uygulamada Eğitim Yönetimi*, 55(55), 459-496.
- SABUCEDO, M. A., ALZATE, M. & HUR, D. (2020). COVID-19 and the metaphor of war. *International Journal of Social Psychology*, 35(3), 618-624.
- SAĞLIK BAKANLIĞI. (t.y.). Covid-19 nedir? <https://covid19.saglik.gov.tr/TR-66300/covid-19-nedir-.html> (Erişim tarihi: 19.02.2021).
- SAĞLIK BAKANLIĞI. (t.y.). Genel koronavirüs tablosu. <https://covid19.saglik.gov.tr/TR-66935/genel-koronavirus-tablosu.html> (Erişim tarihi: 19.02.2021).
- SEMİNO, E. (2021). “Not Soldiers but Fire-fighters”- Metaphors and Covid-19. *Health Communication*, 36(1), 50-58.
- TAYLOR, S. (2019). *The psychology of pandemics: preparing for the next global outbreak of infectious disease*. Newcastle upon Tyne: Cambridge Scholars Publishing.

- VİKİPEDİ. (t.y.). Covid-19 pandemisi. https://tr.wikipedia.org/wiki/COVID-19_pandemisi (Erişim tarihi: 19.02.2021).
- WORLD HEALTH ORGANIZATION [WHO]. (t.y.). Coronavirus disease (COVID-19) advice for the public. <https://www.cdc.gov/coronavirus/2019-ncov/your-health/index.html> (Erişim tarihi: 19.02.2021).
- YILDIRIM, A. ve ŞİMŞEK, H. (2018). *Sosyal Bilimlerde Nitel Araştırma Yöntemleri*. Ankara: Seçkin.